

привидните избори (Петко Славейков и/или Иван Вазов), е въпрос само на добре организирано и търпеливо изчакване. Оттук нататък биографичното време (на частната личност) и биографичният разказ (за Поета и Патриарха) ще загубят „спонтанността“ на съвпадането си. Единствено разходките – сред българската природа, но и сред българските читатели – ще носят същата символна означеност. Колкото до пътуването „по Европа“, то променя не траекториите си, а субектното си конструиране. Защото единственият начин за поета да достигне до чуждото пространство, да утвърди себе си като усвояване на диалогичните перспективи на другите, е да изпрати текстовете си в тяхното културно поле. Преводите, проговарянето на чуждия език, са истинското (несантиментално) пресичане на граници, което може да разгърне битие на творец, и отново Вазов е сред първите български автори, осъзнали значимостта на подобно пътуване.

Първоначално преводното навлизане на Вазовите текстове в европейското културно пространство се случва някак самостоятелно, независимо от каквито и да било планове или професионални амбиции на младия творец, откъдето по отношение на каквато и да било институционалност. Преводите или по-скоро информацията за тяхната поява „застигат“ българския автор и без непременно да го ласкаят или пък изненадват, несъмнено го мотивират в избора на биографичен път:

„Жалей, че не съм получил Виенас, за да видя стихотворението си, как стои на хърватски. ... Впрочем не е зле да ми пуснете по пощата оня брой на Виенас, в който бе стихотворението ми.“ (14–26. 01. 1878 г.; т. 21, с. 17); „... бързам да Ви изкажа моята гореща благодарност за вниманието, оказано на моите трудове. Исках да изпълня тоя дълг още миналата есен, по повод превода на „Грамада“, но не можах да узная Вашия адрес. ... Превъзходно е излязло стихотворението „Раковски“, предадено в отличен амфибрахий. Мисля, че Ви е сте го взели от „Периодическо списание“ (28. 12. 1887 г.; т. 21, с. 64–65); „Пишат ми от Петербург, че през май ще излезе на руски сборка от български произведения (Каравелови, Ботеви, Славейкови и мои). Не знам доколко ще излезе свястно“ (26. 04. 1888 г.; т. 21, с. 78); „Ти си приел сръбското списание „Явор“, книжка 3, дето имало нещо от мене; проводи ми, моля, тая книжка да я видя и още днес ще ти я върна чрез човек“ (21. 01. 1889 г.; т. 21, с. 106–107).

Разбира се, в непреднамереността на европейското пътуване на тези първи преводи има много малко случайности и още по-малко спонтанност. Бурната политическата събитийност отдавна е привлякла вниманието върху българите, събудила е интерес към фолклора (Венелин, Вайциг, Безсонов, Дозон), към „историята им“ (Иречек) „езика и литературата им“ (Ягич), към успехите и провалите на новата им държавност. Любопитствата откън, независимо от това дали са идентификационно мотивирани и съответно търсят позитивен алтернативен модел на своето (хървати, чехи, словенци, поляци и др.) или са „страничен“ ефект на големите геополитически проекти на века (интензивно развиващата се славистична наука например), в еднаква степен се нуждаят от актуални имена екземплуми. Имена, към които да привържат и направят емблематично разпознаваема за достатъчно широк социален кръг визия за България, българ-